

UOT 336

“MÜVƏQQƏTİ HESABLARIN BAĞLANMASI (MHB) VƏ SON QEYDLƏR”İN MAHIYYƏTİ VƏ TƏRTİB OLUNMA QAYDASI

Asif AĞAYEV*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 20 fevral 2024; çapa qəbul edilmişdir: 27 mart 2024; online-da çap edilmişdir: 24 may 2024.

Received: 20th of February, 2024; accepted: 27th of March, 2024; published online: 24th of May, 2024.

Açar sözlər: *mühasibat uçotu, maliyyə, mənfəət, zərər, hesabat*

Giriş

Tədqiqatda toxunulacaq olan əsas keyslər “Kiçik və Orta Sahibkarlıq” subyektlərində “Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı”nın tətbiqi zamanı “Müvəqqəti Hesabların Bağlanması və Son Qeydlər” (MHBSQ) hesabatının əsas məqsədi və mahiyyətidir. Tədqiqat işi məntiqi, sistemli yanaşma və induksiya-deduksiya kimi tədqiqat metodları əsasında yerinə yetirilmişdir. Tədqiqatda müəssisənin əsas mahiyyətini ortaya qoyan MHBSQ hesabatının biznes fəaliyyətində öz spesifik rolu araşdırılmışdır. Məqələdə, həm də müvəqqəti hesablar olan Gəlir, Xərc və Divident haqqında ümumi məlumat verilmiş və tam olaraq uçot apararkən hansı funksiyaları yerinə yetirməsi ilə bağlı ümumi məlumat verilmişdir. Tədqiqatda hesabatın real müəssisələrin uçotu fonunda təhlili (Gəlir və xərclərinin uçotunu aparan müəssisələr üzərində), misallar üzərində izahı verilmişdir. Həmçinin, məqələdə “Müvəqqəti Hesabların Bağlanması və Son Qeydlər” hesabatını apararkən, əməliyyat jurnalına necə qeyd olunması, hansı formada yazılış verilməsinə toxunulacaqdır. Eyni zamanda, tədqiqatda MHBSQ hesabatını tətbiq edən müəssisələrin üstünlüklərinə-istənilən vaxtı gəlir, xərc və divident kimi müvəqqəti hesablara nəzarət etməsinə nəzər yetirilmişdir.

1. KOS-də “Müvəqqəti hesabların bağlanması və son qeydlər” mövzusunun mahiyyəti

Bizi əhatə edən hər bir nəsənin, bütün varlıqların spesifik təyinatı, xüsusiyyəti vardır. Və bu xüsusiyyətlər həmişə varlıqların mahiyyətini təşkil edir. Yəni ətrafımızda canlı və cansız olan hər şeyin mahiyyətini, onun hansı məqsədlər üçün var olması, hansı işləri yerinə yetirməsi təşkil edir. İqtisadiyyat elminin nəzəri tarixinə baxsaq, görə bilərik ki, demək olar bütün nəzəri-iqtisadçı alimlər biznes fəaliyyətinin, sahibkarlıq fəaliyyətinin əsas məqsədini mənfəət qazanmaqda görmüşlər. Bunlara misal olaraq, böyük iqtisadçı alimlərdən olan Adam Smitin biznes fəaliyyətinə, sahibkarlıq fəaliyyətinə verdiyi şərh, tərifi bölüşmək əsl yerinə düşərdi. Nəzəri-iqtisad tarixində böyük iz qoymuş A.Smitin biznes fəaliyyətinin tərifi deyirdi, “Biznes, əsas məqsədi mənfəət qazanmaq olan və eyni zamanda, özündən asılı olmayaraq cəmiyyəti inkişaf etdirən fəaliyyət növüdür. Smitin şərhinə baxanda görə bilərik ki, sahibkar mənfəət qazanmaqla bərabər cəmiyyəti, ictimai ticarəti inkişaf etdirsə də onun əsas məqsədi mənfəət qazanmaqdır.

* magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: asifagayev9087@gmail.com

Fikrimcə, bütün bunları nəzərə alaraq rahatlıqla deyə bilərik ki, “Maliyyə Hesablarının Beynəlxalq Standart”larında (MHBS) adı keçən “Müvəqqəti Hesabların Bağlanması və ya Son Qeydlər” mövzusu biznes fəaliyyətinin əsas mahiyyəti və məğzidir. Çünki biz ümumən müəssisə və təşkilatların əsas məqsədi və mahiyyəti olan mənfəəti, daha doğrusu, mənfəət və ya zərərlə işləməsini bu mövzuda açıq-aydın görə bilərik. Ona görə də, hər bir sahibkar öz mahiyyətini (mənfəət və ya zərərinə) bilmək istəyirsə, “Müvəqqəti Hesabların Bağlanması” proseslərinə bir göz atmalıdır. Bir sözlə, bu hesabat vasitəsilə hər bir sahibkar öz fəaliyyətinin hansı yerdə, hansı durumda olduğunu kağız üzərində rəqəmlərlə görə bilər. Müəssisə və təşkilatlar bu hesabatı adətən aylıq, rüblük və illik edirlər. Bu da onların əsasən dövriyyəsinə görə dəyişir.

2. Son qeydlər: gəlir, xərc və digər çıxılmaların (dividentlər) bölüşdürülməmiş mənfəətə bağlanması

Son qeydlər dedikdə biz, müəssisənin mənfəət və zərərinə təşkil edən müvəqqəti hesabların - *Gəlir, Xərc* və digər çıxılmaların (*Dividentlər*) bölüşdürülməmiş mənfəətə bağlanmasını nəzərdə tuturuq. Bu səbəbdən elə son qeydləri də adətən müvəqqəti hesabların bağlanması kimi də adlandırırırlar. Bu hesabların bağlanması (Yəni bütün müvəqqəti hesabların - *Gəlir, Xərc* və *Divident*in sıfırlanması) zamanı, “Ümumi mənfəət” hesabı sonra isə “Bölüşdürülməmiş mənfəət” hesabı açılır və bütün müvəqqəti hesablar bu hesablar vasitəsilə bağlanır, daha doğrusu, *Gəlir və Xərc* hesabı “Ümumi mənfəət” hesabına, “Ümumi mənfəət” hesabının özü və *Divident* hesabı isə “Bölüşdürülməmiş mənfəət” hesabına bağlanır.

Maliyyə uçotunda səhmdarlar və ya, digər əlaqəli şəxslər tərəfindən heç bir vəsait qoyulmadan, müəssisənin öz fəaliyyəti nəticəsində əldə etdiyi qazancı, hər hansı bir faydanı *Gəlir* adlandırmaq olar. *Gəlir* 3 formada təsnif edilir:

1. *Adi fəaliyyətdən gəlirlər*: Malların – hazır məhsulların satışı, xidmətlərin təqdim edilməsi, royalti və sair;

2. *Sair əməliyyat gəlirləri*: TTA və sair uzunmüddətli avadanlıqların satışı, əvəzsiz formada müəssisənin balansına cəlb edilmiş aktivlər, ümitsiz borclar formasında müəssisəyə cəlb edilmiş gəlirlər və digərləri;

3. *Sair gəlirlər*: Fəaliyyətin dayandırılması zamanı ortaya çıxan gəlirlər, maliyyə gəlirləri və sair aiddir.

Maliyyə uçotunda *Xərclər* dedikdə, hər hansı bir məhsulun istehsalında və ya iş və xidmətlərin təqdim edilməsində istifadə olunan resursların alınması üçün çəkilən xərclərin pul formasında ifadəsi nəzərdə tutulur və eynilə gəlirlərdə olduğu kimi xərclər də 3 formada təsniflənir:

1. *Adi fəaliyyət zamanı ortaya çıxan xərclər* (Satılmış malların – məhsulların, təqdim edilmiş xidmətlərin mayasına daxil olan xərclər, əsas vəsaitlərin amortizasiya xərcləri, əməkhaqqı xərcləri və sair);

2. *Sair əməliyyat xərcləri* (kommersiya-icarə, TTA və digər əsas vəsaitlərin xaric olması xərcləri, inzibati xərclər və digərləri);

3. *Sair xərclər* – bura isə müəssisələrin fəaliyyətlərini dayandırması zamanı ortaya çıxan xərclər, eynilə gəlirlərdə olduğu kimi maliyyə xərcləri və fəvqəladə formada ortaya çıxan xərclər aiddir.

Müvəqqəti hesabların bağlanması zamanı sıfırlanan digər bir müvəqqəti hesab da *Divident*dir, bildiyimiz kimi *dividend* sözü ingilis dilindən dilimizə keçmişdir və mənası bölünmə deməkdir. *Dividend* vasitəsilə təsisçilər şirkətlərdə olan pay faizi qədərində yekunda yerdə qalan mənfəətdən ya pul, yada ki digər ödənişlər formasında qazanc götürürlər. Ümumdünya standartlarına baxsaq, görərik ki, səhmdarlar tərəfindən olan *dividend* çıxarışları şirkət üçün xərc deyil və ümumiyyətlə, kapitalın elə bir formada azalmasıdır ki, bu

azalma ancaq səhmdarların öz paylarını geri götürərək sahibkarlıq fəaliyyətini dayandırması və ya, yuxarıda dediyimiz kimi yerdə qalan mənfəətdən öz payları qədər geri götürməsidir. Nəzərə alanda ki, mövzumuz hesabatın mahiyyəti və hazırlanması formaları haqqındadır, o zaman müvəqqəti hesablar barəsində bu qədər məlumatın kifayət edəcəyini düşünərək misal və nümunələrə keçid edək.

3. Müvəqqəti hesablar

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, məhz bu köməkçi(müvəqqəti) hesabların bağlanması vasitəsilə müəssisə və təşkilatlar öz fəaliyyətləri dövründə mənfəət və ya zərərlə işləməsini müşahidə edirlər. Müvəqqəti hesablarının bağlanmasına dair nümunələrə baxaq:

Nümunə: 1

Hesab edək ki, 01.01.2022-ci ildə “XXX” müəssisəsi yaradılmışdır, onun əsas fəaliyyət istiqamətləri satış və xidmətdir. Müəssisə müvəqqəti hesabların bağlanması əməliyyatını rüblük aparmağa qərar vermiş və il ərzində hər rüb üzrə qalan mənfəəti və ya zərəri MHBS-ə uyğun olaraq “Hesabat Dövründə Xalis Mənfəət(Zərər)” hesabına bağlayır. Yuxarıda yazılanları daha yaxşı başa düşüb, anlamaq üçün praktik misallara müraciət etmək daha yaxşı olardı. 2022-ci ilin 1-ci rübündə “XXX” müəssisəsinin aşağıdakı əməliyyatları olmuşdur:

1. Müəssisəsinin kompüter avadanlıqlarının satışdan 55000 AZN gəliri olmuşdur.
2. Müştərilərə IT xidmətlərinin göstərilməsindən 40000 AZN gəliri olmuşdur.
3. Əsas vəsaitlərin təqdim edilməsindən isə 15000 AZN gəliri olmuşdur.

Beləliklə, ümumilikdə müəssisənin rüb ərzində 110000 AZN gəliri olmuşdur.

Müəssisənin gəlirini formalaşdırmaq üçün vasitəçi olan xərclər isə:

- 1) Satılan malların maya dəyəri üzrə 42000 AZN;
- 2) Satacağı kompüter avadanlıqlarının saxlanması üçün rüb ərzində 3600 AZN anbar (icarə) xərci;
- 3) Satışını həyata keçirmək üçün işçilərə 14100 AZN əməkhaqqı xərci;
- 4) Əsas vəsaitlərinin amortizasiya olunmasından 500 AZN amortizasiya xərci;
- 5) Kommunal ödənişlərə görə rüb ərzində 1500 kommunal xərci;
- 6) Alıcıları və xidmət göstərəcəyi şəxsləri alışı təşviq etmək məqsədilə sosial şəbəkələrdə reklama görə 2500 AZN reklam xərci;
- 7) Malları mağazadan alıcıya təqdim etmək üçün yol-nəqliyyat 3500 AZN nəqliyyat xərci;
- 8) Əsas vəsaitlərin təqdim edilməsi zamanı silinmə xərci isə 12000 AZN olmuşdur;
- 9) Bu xərclərlə yanaşı təsisçiyə yerdə qalan mənfəətdən təsisçi payı verilməsindən ötrü müəssisə direktoru tərəfindən 6000 AZN dividend elan edilmişdir.

Müəssisə bütün əməliyyatlarını nağd formada etdiyinə görə, sadalanan gəlir və xərc əməliyyatlarından heç bir debitor və ya kreditor qalmamışdır. İlk öncə müvafiq olaraq gəlirlərimizi (satışdan gəlir, göstərilmiş xidmətlərdən gəlir, əsas vəsaitlərin satışından gəlir) gəlir hesablarımızın kredit hissəsinə, xərclərimizi (SMMD, icarə xərci, əməkhaqqı xərci və s.) xərc hesablarımızın debit hissəsinə və digər çıxılmalarımızı (elan edilmiş dividend) da *divident* hesabımızın debit hissəsinə yazırıq. Yekun hesabları yazdıqdan sonra, artıq “Müvəqqəti hesabların bağlanması və son qeydlər” hesabatına keçə bilərik.

İlk öncə müəssisədə rüb ərzində baş verən əməliyyatların əməliyyat jurnalında müxəbirləşməsinə baxaq:

№	Debet	Kredit	Məbləğ
1)	Pul vəsaitləri	Satışdan gəlir	55000
2)	Pul vəsaitləri	Xidmətdən gəlir	40000
3)	Pul vəsaitləri	Sair əməliyyat gəlirləri (ƏV)	15000
4)	Satılan malların dəyəri	Mallar	42000
5)	İcarə xərcləri	İcarə öhdəliyi	3600

6)	Əməkhaqqı xərci	Əməkhaqqı öhdəliyi	14100
7)	Amortizasiya xərci	Yığılmış amortizasiya	500
8)	Kommunal xərcləri	Kommunal öhdəlik	1500
9)	Reklam xərcləri	Kreditor borc (Reklam)	2500
10)	Nəqliyyat xərcləri	Kreditor borc (Nəqliyyat)	3500
11)	Silinmə xərci (əsas vəsaitlər)	Əsas vəsaitlər	12000
12)	Elan edilmiş dividendlər	Divident öhdəliyi	6000

Düşünürəm ki, rüb ərzində baş verən əməliyyatların əməliyyat jurnalında müxəbirləşməsinə verəndən sonra bu əməliyyatları mühasibatlıqda əsas rol oynayan “T” hesablar vasitəsilə qeyd etmək, hesabatı daha yaxşı şərh etməyimizə səbəb olar.

Yazılan əməliyyatları “T” hesab formasına salaq:

Şəkil 1

“Müvəqqəti Hesabların Bağlanması və Son Qeydlər” hesabatının “T” hesablarda əksi

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black;">Satışdan gəlir</td><td style="text-align: right;">55000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Xidmətdən gəlir</td><td style="text-align: right;">40000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Əsas/vəs/satışı</td><td style="text-align: right;">15000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Elan edilmiş dividend</td><td style="text-align: right;">6000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">6000</td><td></td></tr> </table>	Satışdan gəlir	55000	Xidmətdən gəlir	40000	Əsas/vəs/satışı	15000	Elan edilmiş dividend	6000	6000		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black;">SMD</td><td style="text-align: right;">42000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">İcarə xərci</td><td style="text-align: right;">3600</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Əməkhaqqı/xərci</td><td style="text-align: right;">14100</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Amortizasiya/xərci</td><td style="text-align: right;">500</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Kommunal xərci</td><td style="text-align: right;">1500</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Ümumi mənfəət</td><td style="text-align: right;">79700</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">79700</td><td style="text-align: right;">110000</td></tr> <tr><td></td><td style="text-align: right;">30300</td></tr> </table>	SMD	42000	İcarə xərci	3600	Əməkhaqqı/xərci	14100	Amortizasiya/xərci	500	Kommunal xərci	1500	Ümumi mənfəət	79700	79700	110000		30300	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black;">Reklam xərci</td><td style="text-align: right;">2500</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Nəqliyyat xərci</td><td style="text-align: right;">3500</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Silinmə xərci</td><td style="text-align: right;">12000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">Bölüşdürülməmiş mənf</td><td style="text-align: right;">6000</td></tr> <tr><td style="border-bottom: 1px solid black;">6000</td><td style="text-align: right;">30300</td></tr> <tr><td></td><td style="text-align: right;">24300</td></tr> </table>	Reklam xərci	2500	Nəqliyyat xərci	3500	Silinmə xərci	12000	Bölüşdürülməmiş mənf	6000	6000	30300		24300
Satışdan gəlir	55000																																							
Xidmətdən gəlir	40000																																							
Əsas/vəs/satışı	15000																																							
Elan edilmiş dividend	6000																																							
6000																																								
SMD	42000																																							
İcarə xərci	3600																																							
Əməkhaqqı/xərci	14100																																							
Amortizasiya/xərci	500																																							
Kommunal xərci	1500																																							
Ümumi mənfəət	79700																																							
79700	110000																																							
	30300																																							
Reklam xərci	2500																																							
Nəqliyyat xərci	3500																																							
Silinmə xərci	12000																																							
Bölüşdürülməmiş mənf	6000																																							
6000	30300																																							
	24300																																							

4. Düzəliş qeydləri

“Düzəliş qeydləri” dedikdə biz, müəssisə və təşkilatlarda yavaş-yavaş, tədricən baş verən əməliyyatları nəzərdə tuturuq ki, bunlarında da gün ərzində öz növbəsində hesablanması və akt-sənədləşdirilməsi əməllicə vaxt tələb edir. Təbii ki, istənilən əməliyyatların uçotunu aparan bir mühasib üçün bu (gündəlik) əməliyyatların uçotunu aparmaq vaxt cəhətdən çətindir. Bu səbəbdən də, adətən, mühasiblər bu əməliyyatları gündəlik deyil, uyğun olaraq illik, rüblük və ya ən yaxşı halda aylıq aparırlar. İllik, aylıq və ya günlük olması isə təbii ki, baş verən əməliyyatların həcminə bağlıdır. “Düzəliş qeydləri”nə fikir

versək, rahatlıqla müşahidə edə bilərik ki, bu əməliyyatlar da eynilə digər uçot əməliyyatları kimi əməliyyat jurnalına qeyd olunur. Məsələn olaraq, aşağıda sadaladıqlarını göstərə bilərik:

1. Ofis ləvazimatlarının silinməsinin gündəlik qeydi;
2. Materialların və malların dəyərində baş verən artım və azalmaların gündəlik qeydi;
3. Avadanlıqların, tikililərin istifadəsi zamanı baş verən amortizasiya məsrəflərinin qeydləri;
4. Gün ərzində baş verən sair xidmətlər və ya kommunal xidmətlərlə bağlı ortaya çıxan məsrəf və ya xərc qeydləri.

“Düzəliş qeydləri”ni təsnifləşdirmək baxımından iki əsas hissəyə bölmək olar ki, bu da ümumi mənada *xərclərlə bağlı olan qeydlər və gəlirlərlə bağlı olan qeydlərdir*. Adından da göründüyü kimi, gəlirlərlə bağlı olan qeydlərin sonda nəticəsi gəlir, nəticəsi məsrəf və ya xərc olan əməliyyatların qeydiyyata isə xərclərə düzəliş (son qeydlər) verilən zaman ortaya çıxır. Yazdıqlarımızı bir daha cəmləsək və yığcam bir formaya gətirsək, görə bilərik ki, son qeydlərin (düzəliş qeydlərinin) nəticəsi xərc və ya gəlir ola bilər.

Fikrimcə, Müvəqqəti hesabların bağlanması zamanı olduğu kimi burada da praktik bir izah versək, məsələn daha da aydın və anlaşılacaq olar:

Tutaq ki, şirkət yanvar ayının 21-də 500 AZN dəyərində dəftərxana ləvazimatları almışdır. Anbardar dövrün sonunda hesabat verərkən məlum olur ki, dövrün sonuna 100 AZN-lik dəftərxana ləvazimatı qalmışdır. Deməkdir ki, yerdə qalan 400 AZN-lik dəftərxana ləvazimatı isə dövr ərzində istifadə olunub, həmçinin istifadə olunduğu məbləğ qədər də xərci silinmişdir.

Bu əməliyyatın mühasibat bərabərliyində şərhinə baxsaq, görərik ki, burada aktivlər olan hissədə “Ofis ləvazimatları” hesabının krediti müxabirləşir ki, bu da öz növbəsində həmin hesabın azalması ilə əlaqədardır. Digər tərəfdən isə “Ofis ləvazimatları” xərcinin debeti müxabirləşir ki, bunun da səbəbi həmin hesabın xərc kimi təsnifləşdirilməsidir (Xərclər, yuxarıda da gördüyümüz kimi, öhdəliklər hissəsində öz mənsub olduğu hesabın debetində müxabirləşir).

Eyni zamanda, bildiyimiz kimi, “Ofis ləvazimatları” xərci vasitəsilə müəssisənin ümumi mənfəəti azalır və təbii ki, buda nəticədə müəssisənin bölüşdürülməmiş mənfəətini azaldır. Gördüyümüz kimi, “Düzəliş qeydləri” əməliyyatını müəssisənin digər əməliyyatları kimi ikili yazışma formasında verir və müəssisədə baş verən digər təsərrüfat əməliyyatları ilə heç bir fərq etmir. Bildirdiyimiz kimi, fərq sadəcə bu əməliyyatların müxabirləşmə formasında qeydiyyata alınmasıdır, daha uzun zaman kəsiyini əhatə edən müddətdə aparılmasıdır.

Nəticə

Yazılanlara ümumi nəzər salanda belə qənaətə gəlmək olar ki, həqiqətən də müvəqqəti hesablar vasitəsilə bütün müəssisə və təşkilatlar öz mahiyyətini anlayır, onlar həqiqətən də, A.Smitin təbiri ilə dediyimiz kimi öz mənfəətini hesabatlar formasında görür. Və eyni zamanda yuxarıda qeyd etdiklərimizdə də biz bunu müşahidə etdik.

Belə ki, “Müvəqqəti hesablar və Son qeydlər” vasitəsilə müəssisə və təşkilatların rəhbər və ya hesabatlarla bağlı əlaqəli şəxsləri istənilən vaxt öz fəaliyyətinin həqiqətən də mənfəətlə və ya zərərlə işləməsinə müşahidə edirlər. Bütün bunların təmsalında biz çox yaxşı bilirik ki, bir rəhbər və ya istənilən hesabatlarla bağlı əlaqəli şəxslərin hesabatları tələb etməkdə, onları analiz etməkdə əsas məqsədi müəssisə və təşkilatlarının gələcək fəaliyyətində maliyyə qərarları verməkdir ki, bunun da vasitəsilə onlar öz gələcək fəaliyyətlərdə uğur əldə etmiş olur. Heç kimə sir deyil ki, vaxtında və düzgün verilmiş maliyyə qərarları hər bir müəssisənin uğurunun təməli və təyinatıdır.

Eyni zamanda dediyimiz kimi, bu qərarların düzgün təyin edilməsi üçün əlverişli bir məlumat bazası, bir data lazımdır. Və bunun üçün demək olar ki, ən yaxşı variant müəssisənin fəaliyyətinin xüsusi və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq hesabatlar formasında təqdim olunmasıdır. Bu hesabatların da ən yaxşılardan biri “Müvəqqəti Hesablar və Son Qeydlər” hesabatıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Smit A. Xalqların sərvəti/tərcümə. Bakı: İqtisad Universiteti nəşriyyatı, 2010, 826 s.
2. Fətullayev R. Beynəlxalq mühasibat uçotunun əsasları (maliyyə uçotu). Bakı: Nurlar nəşriyyatı-Poliqrafiya mərkəzi, 2022, 432 s.
3. Fətullayev R. Məsələlər və testlər toplusu (maliyyə uçotu). Bakı: Nurlar nəşriyyatı-Poliqrafiya mərkəzi, 2023, 352 s.
4. <https://www.muhasib.az/article.php?cat=2&n=802>.
5. https://az.wikipedia.org/wiki/M%C3%BChasibat_m%C9%99nf%C9%99%C9%99ti

Резюме

Асиф Агаев

Суцность и порядок подготовки «Временного закрытия счетов (ВЗС) и итоговых примечаний»

Рассматривая тему в общем смысле, мы видим, что она в основном объясняет и интерпретирует суть подотчетности в хорошем смысле. В этом смысле, если интерпретировать тему в виде краткого содержания, можно сказать, что данная статья в основном ориентирована на практическую интерпретацию отчета. Итак, в статье мы можем увидеть прибыль или убыток любого субъекта бизнеса на фоне его деятельности согласно Международным стандартам финансовой отчетности. То есть хозяйственная деятельность интерпретировалась в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности. Если мы внимательно посмотрим на статью, то увидим, что в этой статье практически рассматривается отчетность обо всей деловой активности на фоне предприятия.

В этом отчете в соответствии с международными стандартами корреспонденции каждой операции приводятся параллельно с местом назначения, при этом эти операции также отражаются на счетах «Т» в соответствии с корреспонденцией. В то же время, если мы посмотрим на статью, мы увидим, что в этой статье доходы, расходы и дивиденды также объясняются в форме, подходящей для финансового учета. Финансовый учет означает, что доходы или расходы регистрируются тогда, когда деньги представлены, а не тогда, когда они приходят или уходят, что, в свою очередь, отличается от концепции доходов и расходов, которую мы используем в нашей обычной повседневной жизни с помощью финансового учета.

При этом цель затронуть понятия Доходы, Расходы и Дивиденды – объяснить природу временных счетов. Как мы упоминали в статье, эти счета являются временными и формируют прибыль или убыток предприятия за время его работы. В то же время еще один счет, которого мы затронули, – это счет «Общая прибыль», посредством которого закрываются упомянутые выше временные счета и раскрывается основная суть деятельности предприятия.

Ключевые слова: *Бухгалтерский учет, финансы, прибыль, убытки, отчетность*

Summary

Asif Aghayev

The Essence and Procedure of Preparation of "Temporary Accounts Closing (MHB) and Final Notes"

Looking at the topic in a general sense, we can see that the topic mainly explains and interprets the essence of accountability in a good sense. In this sense, if we interpret the topic in the form of a short content, we can say that this article mainly focuses on the practical interpretation of the report. So, in the

article, we can see the profit or loss of any business subject in the background of its activity according to the International Standards of Financial Reporting. That is, the business activity was interpreted in accordance with the International Standards of Financial Reporting. If we look carefully at the article, we will see that this article deals practically with the reporting of an entire business activity in the background of an enterprise.

In this report, in accordance with international standards, correspondences of each transaction are given in parallel with the destination, and at the same time, those transactions are also reflected in the "T" accounts in accordance with the correspondence. At the same time, if we look at the article, we will see that in this article Income, Expense and Dividend are also explained in a form suitable for Financial accounting. Financial accounting means that Income or Expense is recorded when money is presented, not when it comes in or goes out, which in turn is different from the concept of income and expense that we use in our normal daily life with Financial accounting. At the same time, if we look at the article, we will see that in this article Income, Expense and Dividend are also explained in a form suitable for Financial accounting. Financial accounting means that Income or Expense is recorded when money is presented, not when it comes in or goes out, which in turn is different from the concept of income and expense that we use in our normal daily life with Financial accounting.

At the same time, the purpose of touching on the concept of Income, Expense and Dividend is to explain the nature of temporary accounts. As we mentioned in the article, these accounts are temporary and form the profit or loss of the enterprise during its operation. At the same time, another account that we touched on is the "Total profit" account, through which the above-mentioned temporary accounts are closed and the main essence of the enterprise's activity is revealed.

Key words: *Accounting, finance, profit, loss, reporting*

Redaksiya heyətinin üzvü i.e.d., prof. Məmmədov Elşad Yaqub oğlunun (şöbə redaktoru) rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.